ACC. N:R M. 8167:94-184.

LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

Landskap: Skåne

Härad:

Socken: Malmö

Uppteckningsår: 1942

Upptecknat av: Carl Robert Holmqvist

Adress: Kommendörsgat. 3, Malmö

Berättat av:

Född år i

Minnesuppteckningar från Malmö.

Skriv endast på denna sida!

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

M. 8167:94.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Från de dödas vilostad.

Endast änkan och prästen infann sig vid begravningen.

Det var, om jag minns rätt, på sommaren år 1885, att en begravning skulle försiggå vid 2-tiden på e. m. på kyrkogården vid Föreningsgatan i Malmö. Några vänner till den avlidne – en gammal målare – hade överenskommit att hovsa ~~den avlidne~~ honom den sista hederstjänsten. Någon samling i sorgehuset skulle ej ske, varför dessa vänner beslutade sig för att före begravningen besöka en av stadens restauranger för att dricka lite "gravöl", vilket också skedde. Efterhand som det skålades började resonemanget om "litt och lätt" och blev allt ivrigare och ivrigare. Till sist påminde den ene av dem om deras egentliga ärende. Vid 4-tiden – 2 timmar efter den utsatta tiden för begravningen – anlände de till kyrkogården och gingo bort till graven på familjegravstället. Nu blev det nytt bråder för dessa begravningsgäster. Ingen, vare sig präst eller andra, fanns tillstädes.

2r.

M. 8167:95.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Man väntade en stund, men ingen syntes till.

En av begravningsgästerna gick emellertid bort till den öppna graven och såg då den svarta kistan stående på grafbotten – med 3 skovlar mull på locket

Upptäckten gav anledning till undersökning eller förfrågningar, och de fingo då veta att prästen och änkan vid 2-tiden infunnit sig vid graven, där den döde på aftonen dagen före blivit bisatt. De hade väntat både länge och väl på "vännerna".

Sentligen brast tålamodet för den båda. Prästen tillkallade de till hands varande, kyrkogårdsvaktmästaren, en dödgrävare och några i närheten stående gamla gummor, varefter jordfästningen förrättades, "processionen" förutan. Sedan gick prästen till andra änkor och änkan till sitt tomma hem.

När den uteblivna "processionen" erhöll dessa upplysningar, återvände de till samma restaurang och fortsatte – "gravölet!"

×

Med detta lilla minne från det gamla Malmö – ej det glada!! – avslutar jag mina tillskott till Skånska Dagbladets Förminnestävlan.

3./

M. 8167:96. LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

glad över att i någon mån ha förmått bidraga till tävlingens åtminstone kvantitativa resultat.

Mycket mera finns att plocka i minnets örtagård – exempelvis "Kal, dè mår", "Rör Lovisa" (det fanns två försaktiga kvinnor med den benämningen), den uppkomne, fanatiske pingstvännen m. fl. – men jag avstår, ty det tycks som att trötheten börjar göra sig påmind. Tanken är kanske i behov av paus?

Ja, den kommer nog en gång, pausen, den långa pausen i – "de dödas vilostad".

E. R. H.

M. 8167:97.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Polisen avvärjde lynchning utanför rådhuset i Malmö.

Hustruplågare och omänsklig fosterfader.

På 1880-talet florerade i Malmö ett omfattande fosterbarnsgeschäft, vars skuggsidor voro av mörkaste art. Det bedrevs i stor skala och gick enbart ut på att tillskansa fosterföräldrar ekonomisk vinning, då däremot, åtminstone i de flesta fall, de stackars barnen blevo utsatta för omänsklig behandling. Men ett av de hemskaste, och i samband med hustrumisshandel, som i mannaminne förekommit här i staden, var det, som f.d. sjökapten B. Olsson – infödd Malmöbo – gjort sig skyldig till och för vilket han blev ställd under åtal inför rådhusrätten i Malmö. O. var en förhållandevis ekonomiskt bemedlad man, men en bestialisk i ordets fulaste och grövsta bemärkelse. På sin tid var han också känd som ekonomiskt intresserad i den vita slavhandeln i utlandet, och ombord på de fartyg, han förde, uppträdde han hänsynslöst mot be-

M. 8167:98.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

sättningen, varför han sällan seglade med fulltaligt manskap, vilket ofta renderade honom böter.

I hemmet var han en gnjur professor mot hustru och en fosterson, ~~likt~~ brutal och obehärskad. Under den då härjande svetsotsepidemien i Malmö blevo de båda angripna av denna svåra sjukdom, då däremot mannen gick fri för densamma. Mer än märkvärdigt förefaller det, att såväl hustrun som fostersonen, den senare 9 år gammal, hunde begå sig den naturlige maken och fosterfadern tvingade dem, trots svagheten, att utföra grova sysslor. När de, utmattade ibland, föllo ihop, piskade han dem med en rotting eller sin spatserkäpp. I bostaden fanns två garderober. Här instängde han hustrun i den ena och pojken i den andra, medan han själv avlägsnade sig från hemmet och var borta hela dagen. Sådant upprepades ofta. Mat erhöllo de ej under hans bortvaro, och den mat de någon gång tvingades intaga, var sätbrun. De blevo familjen utsatta för svält. Några hushållspenningar erhöll hustrun aldrig.

Denna tortyr och svält fingo de båda beklagansvärda utstå en längre tid, var ~~den~~ (eller) varannan dag. Men så småningom erhöll grannarna bekräftelse på vad de länge anat. Efter att ~~de~~ gemensamt (hade) förvissat (sig) om varifrån skrik och nödrop ofta hördes, gjordes anmälan till polisen, som genast snart infann

M. 8167:99
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

sig, men måste bryta upp dörren till bostaden. Inkomna i den mötte dem först en dödlig stank och omedelbart bultningar på båda gardrobsdörrarna. Även här måste poliserna bryta upp dörrarna. Polismännen blev strax häpna, ty ut kom instrum till sjökapteen och den lille postmannen. De föllo framstupa på golvet. Där låg de – nakna. Deras kläder voro dem frårtagna och gömda. Blåmärken och andra märken efter yttre våld täckte deras kroppar. Magra och utsvultna. Mannen var ej anträffbar.

Fortast möjligt blev dessa stackars offren satta i säkerhet, erhöllo kläder och mat. Två poliskonstaplar höllo vakt utanför bostaden, men obemärkt för den de väntade. Två andra poliser begåvo sig ut i staden på jakt efter den förvunne. Först på kvällen ankände han, intet ont anande. Inom två minuter voro de båda porterande polismännen efterhinnan i trappan, varefter han belades med handbojor och fördes till polisstationen. Där blev han instängt i arrest, i vilken han fick sitta tills på f.-m. dagen därefter, då polisförhör skulle hållas. Han blev emellertid försatt på fri fot tills vidare, men under polisbevakning.

Rykten härom spredos med förfärande hastighet. Härtill bidrog huvudsakligast den då utkommande tidningen Skånes Nyheter, vars redaktör,

M. 8167:100.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

4.

J. A. O. Wernäll, på poliskontoret tagit del av den upprättade polisrapporten. Förhöret ägde rum på tisdagen och redan på onsdagens eftermiddag var rapporten klar.

Tidningen införde rapporten i sin helhet och sparade inte på raffinerade rubriker. Inte var denna tidnings spridning på stor i vanliga fall, men detta numret, och närmast följande med sina uppseendeväckande skildringar av människoplågareus handlingssätt fingo en stryktande omsättning. Tidningsförsäljande pojkar utropade kvällsrubriken i tidningen för att sprida den roskiga nyheten. Skildringarna voro hårresande och överträffade allt vad grannarna hade sig bekant.

Vid polisförhöret uppgav kystrun att vare sig hon eller pojken fått någon mat på 3 dygn, då polisen bröt sig in i bostaden. Båda hade tvingats äta med en träsked, som användes på avträdeshuset att strö karbolspekalk över avföringen m. m.

På rättegångsdagen vid 10-tiden samlades flera hundra personer på torget utanför rådhuset, där allmänheten icke erhöll tillträde till förhandlingarna, som hölls inför lyckta dörrar. Även i porttornet och i stora trappan samlades fullt med folk av båda könen, vilka ropade på hämnd mot den åtalade. Stenar

M. 8167:101.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

hade de samlat i sina fickor och flera voro försedda med avbrutna, rätt så försvarliga trädgrenar. Vad dessa projektiler skulle användas till var ej svårt att förstå.

Rättegångsförhandlingarna drogo långt ut på tiden, men de på torget församlade hade en god portion tålamod med sig. När svaranden sent omsider kom ut i förrummet, avlägsnade sig de där väntande och rusade ut på torget och ropade: "Nu kommer den dj-n". Strax hördes andra rop: "Stena honom!" "Slå ihjäl honom!" Allt åtföljt av visslingar och ännu ej vanbedövande vill skrän.

Detta observerades i rättssalen, varför tjänstgörande vaktmästaren blev tillsagd återkalla svaranden. Polis rekvirerades, som tog vägen upp från Hovrätten och samma väg (valde) förden svar. hem till sin bostad i Majorsgatan. Om han kommit ut på torget, hade han med att säkerhet blivit hyrchad av den iskna folkhopen.

Så snart de församlade fingo vetskap om att deras utredda offer anlitat bakvägen för att komma undan, marscherade dessa till Majorsgatan, där demonstranterna kastade stenar på fönstren till bostaden. En del avlägsnade sig, men flerdubbelt nya avlöste, varför det såg hotande ut. Till

6.

M. 8167:102.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

sist måste den tillkallade polisstyrkan göra choc mot den vrålande mängden med sablar och bajonetter. Först vid 7-tiden på kvällen var det hela avstyrt. Hustrun och gossen fingo bo hos medlidande grannar, där de även erhöll god och stärkande mat m.m. äfvensom erforderlig läkarehjälp och medicin.

Målet utsattes att åter förekomma 3 veckor därefter. Men när andra rättegångsdagen var inne och målet påropades, upplyste allmänne åklagaren att svaranden vid något obevakat ögonblick lyckats lämna sin bostad redan tidigt på morgonen dagen efter gatuuppträdet. Förmodligen hade han rymt ur landet och tagit hyra på något långtgående fartyg. Målet blev förklarat vilande, men svaranden har aldrig återvänt.

Nemesis har ännu nått honom på ett eller annat sätt i främmande land.

Det blev ingen lynchning den gången, tack vare polisens snuga ingripande.

E. R. H.

M. 8167:103.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Malmö första lånbibliotek.

Redan på slutet av 1830-talet visade det sig, att läslusten bland stadens borgare allt mer och mer tilltog, varför bokhandlare Bernhard Cronholm beslöt sig för att åstadkomma ett lånbibliotek. Den lyckliga omständigheten, att Cronholm var bokhandlare, gjorde att han kunde förse detta bibliotek med de mest värdefulla litterära verk av utländska och inländska författare.

Efter ett par års tid var biblioteket betydligt utvidgat och antalet boklånare hade även stigit. År 1841 vid årets slut ~~hade~~ förfogade Cronholm över mer än 1.300 band av såväl äldre ~~[illegible]~~ av bokhandeln utgångna verk, även som inländska pressens nyaste alster.

"Varje vän av läktyr", framhöll Cronholm i en annons i Malmö nya Allehanda för den 29 December 1841, "erbjudes härmed den största rikedom och den mångfaldigaste omväxling av goda författares arbeten".

Under årets lopp hade i detta lån-bibliotek även infoglivats bokstycksare ~~Th~~ Thom

M. 8167:105.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Anekdoter,

som jag själv hört på ort och ställe.

"vittnesmål."

"Halta Stina", gammal känd torghandlerska, var bliven frälsningssoldat och övergivit världen, utom torgkorgarna, torgplatsen, kunderna och intrassarna. Och sedan var det kanske inte mera kvar av den värld, hon övergivit. Han var och förblev ogift.

En afton skulle hon vittna från plattformen. Dagligdags var hon något ivrig i sitt samtal, och detta gjorde sig också märkbart i vittnesmålet, som följer:

"Jag är så glad att jag blivit frälst, ja så glad att jag inte kan tala om det. Men det skall jag säga er alla här församlade, både här uppe och där nere, att jag har fått mycket mycket mycket, men jag kan försäkra er, att jag har inte haft mer än nio fara till var mage."

Det blev en ohejdad munterhet i salen, men på plattformen vände och vred man på sig lite var. "Pris ske Gud!" och "Halleluja" uteblev. Så

2.

M. 8167:106.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

gick kärledaren bort till henne och viskade något i hennes ena öra.

Nu blev det åter liv och rörelse hos "Halta Stina". Med skälvande röst bad hon om förlåtelse för vad hon sagt och för att hon hade ljugit.

"Ja sade fel nyss, vilket ni nog förstod alla. Jag menade, att jag haft en och samma far till alla mina, så jag har inte varit en h-a, det kan ni vara säkra på. Men att jag har fått nio äkta mågar, det är lika sannt som jag står här."

Cirka två år efter dog "Halta Stina". För sina nio barn hade hon varit en uppoffrande moder, och uppfostrat dem väl.

E. R. H.

×

"Permission".

En annan händelse från Frälsningsarmén i Bråbrödersgatan.

Det var en här i staden okänd målaregesäll, som, på grund av sitt oordentliga levnadssätt, fylleri, slagsmål m. m., oftast var arbetslös. Så en dag eller afton såg jag honom på Frälsningsarmén, ikläddd uniformströja och uniformsmössa, vilken senare han naturligtvis tog av sig, när mötet började. Han tjänstgjorde såsom inre vakt vid ingångsdörren.

3.

M. 8167:107.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

På de nedre bänkarna satte en hel del busaktiga sjömän och deras gelikar. De störde högljutt flera gånger, och varje gång varnade inre vakten dem och bad dem vara tysta. Men detta hjälpte inte. Jag såg hur hans fingrar rörde sig nervöst och munnen likaså. Nu tyckte tålamodet ha brustit. Jag med vibrerande stämma - ej av känsla utan av ilska - framförde han till kärchefen att få säga några ord. Nu är det att märka, att han var avhållen i annen för sin vältalighet (svada), men ute i staden var han känd såsom en gammal slagskämpe och bombast i sina yttranden.

Han fick sin önskan uppfylld. "Nu skall vår käre broder E-th säga några ord. Gud välsigne honom!"

Och så började "broder E-th" under det han knäppte sammen händerna och höjde blicken upp mot taket:

"Käre Jesus! Ge mig permission på fem minuter, medan jag slår de djä-a på truten!"

Han glömde sig, vart han var och vad han var. Men vikingablodet började svalla och det "kliade" i hans fingrar.

M. 8167:108.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

4

Han blev omedelbart tillsagd att lämna lokalen. Utanför "rastade" han några av de andra fridstörarna.

Men efter den dagen blev han en helt annan människa. Erhöll anställning, såsom ambulansvisitör vid tidningen Arbetet och arbetade upp sig till en svårt välförgad man.

Nu är han död sedan några år sedan. Nu har han fått "permission", en långvarig sådan. Med sin bredskuggiga hatt (även vid begravningar) betraktades han såsom ett av Malmöoriginalen.

B. R. H.

Vad söker du efter.

Det var på ett kontor här i staden, där vännen L-dh var kassör. Han var ibland något gnällig, nervös, men samtigt en robust och vägde ej sina ord på guldvåg.

"Vad letar du efter?" tillfrågades han av en kamrat på kontoret.

L-dh fortsatte att leta, varför kamraten ännu frågade honom och erbjöd sig hjälpa honom.

57.

M. 8167 : 109.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

"Ah", svarade L-dh, "det är bara en sk-trak, jag söker efter. Jag vet inte vart jag lagt mina frukostmörgåsar".

E. R. H.

P.S.

Ruckdotterna äro måhända vulgära, men jag får till min ursäkt säga liksom "gluten" sjunger: "Ber om ursäkt, var ej illa ment".

D.S.

M. 8167:110.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Skåne, Malmö
uppt. 1942 av
Carl Robert Hohnquist

När kolera hemsökte Malmö.

En hemsk farsot.
Fre mega läkare offer för denna.

I början av 1850-talet hemsöktes Malmö av en den mest skoningslösa farsot man någonsin fått uppleva. Personer av alla åldrar dogo som flugor och läkarvetenskapen stod så gott som maktlös mot denna. Den medförde vad man kan kalla landssorg, ty den spred sig med förfärande hastighet även till andra städer, men Malmö blev svårast utsatt. Den skonade ingen, som kom i dess väg. Den egentliga smittohärden var att finna i Köpenhamns fattigkvarter med sina smutsigaste och av vanligheter överbemängda smågator i gamla staden. Ångbåtsförbindelserna mellan Malmö-Köpenhamn och vice versa voro visserligen de minsta tänkbara, men tillräckliga nog för att överföra det smittostoffet hit.

№ 8167 : III.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2.

Att här omtala alla de dödsfalls omfattning, kolera krävde, låter sig inte göra, när den tidens tidningars referat voro så knapphändiga, att en sammanfattning icke låter sig göra. Och det skulle för övrigt endast göra det hela mera mörkt och dystert än intressant. De angripna fingo genomgå fruktansvärda lidanden innan dödenbefriaren kom. Men för att kunna göra sig en föreställning om farsotens karaktär och symptomer, meddelas här den gestalade sig. Kännetecknen voro följande:

Utbildad kolera, som även utbrytes utan föregående illamående, igenkändes av ymniga påkommande kräkningar med en tunn, färglös vätska, oslackbig törst, stor kraftlöshet, ångslan och vånda, kramp i ben och armar, en säregen heshet i rösten, kall tunga och andedräkt, svag, nästan omärkbig puls, iskyla först i händer och fötter och sedermera även i den övriga kroppen, blåaktig hudfärg, avstumpat näsuttryck, infallet ansikte m. m.

Det här relaterade må vara nog. Men på Gamla kyrkogården vid Gustaf Adolfs torg i Malmö, strax till höger i huvudgången, står en hög obelisk av grå granit. Nederst på sockeln finns en vit

M.8167:113.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

När Frälsningsarmén gjorde sitt intåg i Malmö.

Katastrofer och slagsmål. - Stadens värsta oroselement i farten. - Polis och husarer drogo blanka vapen och battonger. - Stadens prästerskap och tidningspressen avvisande. - Mötesförbud. - Böter och fängelse. - Försoning.

Det är nu över 56 år sedan Frälsningsarméns verksamhet började i Malmö och sedan dess stormigaste historia skrevs. Arméns första verksamhetsfält i Sverige började i Danmark 1878, men först år 1882 det sociala arbete, som förenades med det andliga. Och år 1885 började armén i Malmö, de stormigaste arbetsåren i någon av ~~xxx~~ länderna i vårt land.

Söndagen den 17 maj 1885 "öppnades elden" på två ställen i staden. Svårare nöjeslokaler - "Novitta" vid Stora Trädgårdsgatan och "Casino vid Södra Förstadsgatan - hade förbytts. På dessa båda lokaler förekom ofta dans varje lördags- och söndagseftnar. Detta inskränktade på den dans-

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

M. 8167: 114

2.

lystna ungdomens nöjeslif, mottogs med blandade känslor, något som också framgår i senare delen av dessa rader. Den publik, som där brukade ha sitt tillhåll, benämndes för "Ide klassens damsöner och damsöner". Bland de manliga räknades stadens slaktardrängar ute från "Backarna på Öster", slagskämpar från tvärgatorna på Östra Förstad(en), liknande kategorier från Hindby, Fosie och Kulladal. De kvinnliga voro från fattigkvarteren, illa uppfostrade fabriksflickor från Tändsticksfabriken ("Stickan") ~~på Öster~~, Kyrslinsfabriken på Öster, Spinneriet och "Doffeln" (Malmö Ullefabrik) inne i staden och "Brickan" (Carl Lunds fabriker) på Söder. Dessutom erhöll denna danspublik besök av sådana "hedersgäster" som "Per Fater", "Skogapågarna", "Skräcken" och "Svanapågarna", samtliga okända slagskämpar. Att Fäbrinningsamén av dessa fick ett "varmt" mottagande, var ej att undra på, ej heller vad beträffar slaktardrängarna från Hindby, Fosie, Kulladal m. fl. kringliggande slakterier.

"Befälet" för ovanämnda båda möten hade anförtrotts åt "kapten" Annie Hartelius på "Novilla" och "kapten" E. Hellberg på "Casino", assisterade av ett par andra av lägre grad. Mötena hade placerats på "Casino", enär det

M. 8167:115.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

ansågs att den publik, som troligen kom att samlas dit, med all sannolikhet skulle bliva mera svårskött än den på "Novilla".

"Casino" rymde cirka 400 personer, men lokalen var så låg, att man kunde nå taket med händerna, stående på en stol, och luften, när lokalen var i det närmaste fullsatt, blev då det som en bastu och så tjock eller kvav, att fotogenlamporna nekade lysa.

×

Huvudsakligast av minnet, men även från gamla tidningar, skall jag här försöka omtala en del händelser från Frälsningsarméns genombrottsår i Malmö.

Arméns sätt att framföra gudsordets förkunnelse och den "tingel-tangel"-musik och de sånger, som beledsagade detsamma, uppfattades på helt annat sätt av de flesta åhörarna, än det avsyftade. Härtill kom ~~[illegible]~~ även den anledningen, att en del unga män blevo förbittrade och ville hämnas, emedan de förlorat "gamla vänner i gänget" och sundiga sin "hjärtans kär", vilka blivit "frälsta". Ett par av stadens tidningar hade i artiklar varit allt annat än vänligt stämda mot dessa salvationisters intåg i den religiösa rörelsen inom staden, specielltt den statskyrkliga.

M. 8167:116.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

4./

Den uppagiterade stämningen kom första gången till allvarligt utbrott en söckenkväll på eftersommaren 1885. Orsselementen förorsakade mycket obehag genom sina störande uppträden i mötslokalen på "Carino" och utanför densamma. Efter mötet samlades stora skaror av bråkmakare utanför, synbarligen för att låta sin vrede gå ut över officerare och "upprälste". Polisen måste emellertid kvarhålla dem i lokalen och föra dem vidare genom en bakväg till den närliggande polisstationen på Söder, varifrån de på natten och under stark polisskort transporterades till sina hem.

Då upprätsningen tilltog och svårartade gatuuppträden kommo till stånd efter nästan varje möte, beslöt "kapten" Hellberg i samråd med polismästaren att tills vidare inställa mötena på "Carino". Landshövdingen, grove Sotth. Wachtmeister, intresserade sig personligen för vad som passerat, och lät framföra sitt beklagande av den nödtvungna åtgärden.

På grund av dessa möters inställande, företogs resor till andra städer i Skåne. En söndag i augusti 1885 hade vunnen en kustrera till Hälsingborg med ångaren "Hven". Allt gick lyckligt och väl, utom vid hem-

5./

M. 8167 : 117.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

komsten. En folkmassa på cirka 3 tusen personer voro de utstörande till mötes, då båten lade till vid 11-tiden på aftonen. Dessa tycktes ha mindre vänliga avsikter, att döma av deras öppenbarande skrän. Utan tvivel hade landstigningen försvårats, om ej en större polisstyrka samtidigt insunit sig och med blanka vapen tappert försvarat reservärerna.

Ett rykte hade utsprittts att bomber placerats i ångaren och att dessa komme att explodera, när den lade till vid kajen. För att se huruvida ryktet talat sannt hade folkmassan samlats i så stor mängd. Bland dessa passade prickskörarna från "Casino" på att driva sitt fula spel för att komma de utstörande till liv. Landshövdingen, som under dagens lopp blivit uppmärksammad på att svåra uppträden kunde befaras, hade gjort polismyndigheten ansvarig för att fältmajorerna m. fl. på aftonen oskadda nådde sina hem. Så fort ångaren lade till, skyndade ett antal poliskonstaplar ombord för att giva förhållningsorder och dirigera landstigningen. Officerarna fördes först i land, omgivna av poliskonstaplar med dragna sablar, medan några konstaplar gingo först och banade väg genom kopen med sina batonger. Efteråt följde övriga resande.

Vid ett ställe, där brreparation pågick, var en pontonbro. Folk-

M. 8167:118.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

massan marade dit, i akt och mening att polisskorten skulle taga den vägen. Då så ej skedde, uppstod en fruktansvärd trängsel, och det var ett rent under att icke en stor olycka inträffade. Om ej dåvarande landshövdingen gjort polismyndigheten formligen ansvarig för de resandes liv, hade nog Malmö gator den aftonen färgats röda av mer än en samhällsmedborgares blod.

På efterhösten upphörde man med möten på "Casino" och förlade dem till "Novilla". Även där blevo fridstörarna ofta mycket svåra och ordens vakter misshandlade så att blodvite uppstod, polisman, som tillkallades, slogs sanslöse. Orostiftarna voro försedda med dragna knivar och större stenar.

Sedermera, på vintern 1886, öppnades nya stridigheter, fastän i annan form och från annat håll, från – kyrkan. Kyrkoherden i Caroli församling drog nämligen i hämnd mot ordens möten. Han förmodligen diktterades detta av ärligt upprå och han handlade nog av renlärtat nit för statskyrkan.

Genom vänligt tillmötesgående från vederbörandes sida, har jag satts i tillfälle göra utdrag ur de protokoll, som förts vid Caroli församlings

7./

N. 8167: 119.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

kyrkoråds sammanträden angående denna sak. De lyda, som följer:

den 5 februari 1886.

"Kyrkorådet, som hade kännedom om den oro, oreda och förvirring, som åstadkommits i synnerhet av den s. k. Frälsningsarmén, fann det omälda förhållandet i hög grad påkalla Kyrkorådets uppmärksamhet i överensstämmelse med Kungl. förordn. av den 21 mars 1862, vilken föreskriver, att Kyrkorådet skall vaka däröver, att spridande av vilseförande läror må, så vitt möjligt är, förekommas, samt kyrklig tvedräkt och söndring förhindras. En av ledamöterna i Kyrkorådet, som varit närvarande vid en av Frälsningsarméns sammankomster, meddelade, att han därvid fått det sorgligaste intryck av det gäckeri, varmed det heliga ordet behandlades. För att erhålla närmare upplysningar, av vilka Kyrkorådet kunde bedöma, huruvida Kyrkorådet kunde något åtgöra för avvändandet av de förvillelser, vilka därifrån hotade församlingen, utsåg Kyrkorådet tvänne dess ledamöter, att gemensamt med ordföranden övervara någon av Frälsningsarméns sammankomster och sedan meddela Kyrkorådet vad vid deras besök synts anmärkningsvärt."

— — — — — — — — — — — — — — — — —

8./

M. 8167:120.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

den 3 mars 1886.

"Det uppdrag, Kyrkorådet hade vid senaste sammanträdet den 5 febr. givit tvänne ledamöter att gemensamt med ordföranden övervara någon av den s. k. Frälsningsarméns offentliga sammankomster, hade av dessa utsedda ombud för Kyrkorådet fullgjorts söndagen den 14 febr. Denna besökta sammankomst gjorde ett mycket sorgligt intryck och kunde icke betraktas såsom ett andaktstillfälle, utan hade snarast likhet med en tillställning under en pågående marknad. Det hela syntes endast kunna leda till undergrävande av religionens helgd. Det utgjordes av ett vidrigt själverom av de uppträdande, av innehållslösa, delvis mot kyrkan riktade bekännelser från personer av kopen samt sånger av fruntimmer, vilka sökte göra effekt på åhörarna genom upphörligt gestikulerande. Någon annan verkan syntes härav icke kunna åstadkommas än anstöt och förargelse för varje sinne, som har någon känsla för religionens helgd. För att förekomma ordningar, som i början av Frälsningsarméns verksamhet här i rätt stor utsträckning ägt rum, postera 3 à 4 polismän stadda vid sandringsstället under sammankomsterna."

— — — — — — — — — — — — — — — —

9.

M. 8167: 121.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Den 27 mars 1886.

"Enligt Kyrkorådets beslut den 22 mars hade till i dag inkallats de i samma protokoll nämnda ledarna vid den s. k. Frälsningsarméns sammankomster och hade kallelsen delgivits dem den 23 dennes, varom bevis nu meddelades Kyrkorådet. Herrarna Leidbyen och Jansson voro tillstädes och fingo företräde, då däremot "löjtnant" Steed, på grund av bortresa, icke anträffats. På ordförandens fråga erkände båda, att de uppträtt såsom talare och ledare vid den Frälsningsarméns sammankomst, som bevittats av Kyrkorådets ledamöter söndagen den 14 febr., och att de fortfarande hölls liknande sammankomster.

Sedan ordföranden underrättat om anledningen till deras inkallande för Kyrkorådet och meddelat det, som blivit inför Kyrkorådet anmält, rörande vad som förekommit vid den sammankomst, som Kyrkorådets trenne ledamöter efter Kyrkorådets uppdrag övervarit, hundraktigen såsom detta är upptaget i Kyrkorådets protokoll av den 3 mars, lämnades ordet åt de inkallade med uppmaning till dem att yttra och förklara sig.

"Kapten" Jansson förklarade, att det stökande i Frälsningsarméns sammankomster förandledes därav, att i staden finnes så många ogudaktiga, så-

Mc 8167:122.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

som drinkare m. fl., av vilka sonliga influns sig av folkmassan vackligt samt hade understöd av tidningspressen och kyrkliga myndigheter, men att i avseende på deras föredrag, de predikade Kristus såsom syndares frälsare och frälsning genom bättring och tro, men för övrigt förnekade han icke vad ordföranden framhållit om det förargelseväckande gycklet med religionen, vilket alltigenom gav prägeln åt den sammankomst, som ordföranden bevistat, ej heller uttalades något förvan i avseende på den bevisming, som ordföranden från hela förloppet av föredraget, bekännelser, sånger m. m. nu avgivit för det andunet, att sådana sammankomster endast voro ägnade att undergräva religionens helgd.

I avseende på den avgivna förklaringen, erinrade ordföranden, att vid den ifrågavarande sammankomsten icke något störande förhållande av det slag, som herr Jensen omnämnt, från det församlade folkets sida, men att det varit ledarnes, talarnes, sångarnes uppträdande, som väckt förargelse och förtagit all möjlighet tillandakt hos de församlade. Ingenting hade heller vid det tillfället förekommit i de uppträdandes föredrag, som kunde ens leda tanken därpå, att de ville predika Kristus eller frälsning genom bättring och tro, då de hållna talen blott innehöro skryttrant självberöm

11.

M 8167:123.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

av de uppträdande och prisade av Frälsningsarmén såsom den enda frälsningsanstalt till vilken de närvarande ständigt uppmanades att komma.

Sedan därefter de förekallade på framställd fråga av ordföranden förklarat sig icke hava något mera att tillägga, fingo de avträda för en stund för Kyrkorådets överläggning.

Kyrkorådet tillkännagav därefter, att, då i de förekallades förklaring ingenting förekommit, som vederlagt de uppgifter, vilka blivit meddelade till Kyrkorådets protokoll den 3 mars, det ansåge dessa bära vittne om, att de förekallades andeliga föredrag åstadkomma förvillelse och förvirrelse i församlingen, leda till söndring i ~~församlingen~~ kyrkligt hänseende och undergräva religionens helgd samt beslutade i anledning därav, att, med stöd av Kungl. Maj:ts nådiga förordning av den 11 dec. 1868, förbjuda "kapten" Janson och "löjtnant" Leidgén att inom församlingen ytterligare uppträda med andeliga föredrag."

— — — — — — — — — — — — — — — —

Ledarna ansågo sig sedan icke kunna åtlyda detta Kyrkorådets förbud, utan komme att fortsätta sina offentliga möten, vilket resulterade i, att Janson tre gånger blev instämd till rådhusrätten för samman-

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV
M 8167:124

12.

lagt sjuttio överträdelser. Rådhusrätten dömde Jansson till 100 kronors böter, vilka han sonade med 13 dygns fängelse i Norrköping.

×

På hösten 1886 försvårades åter Frälsningsarmén's möten på "Novilla". En kväll spärrades gården och gatan vid lokalen av ett par tusen personer, och stark jäsning förnams i den vältiga hopen. Intet möte kunde hållas. Ett 30-tal poliser stodo maktlösa, varför man måste rekvirera en avdelning husarer, som ingrepo med blanka vapen för att skingra folkmassan.

Efter några veckors uppehåll började åter de offentliga mötena. Polismyndigheten, som förut ställt sig vänvilliga mot Frälsningsarmén, förbjöd nu dessa möten. Men ingen av ledarna ville böja sig för detta förbud. Följden blev, att en hel del poliser under befäl av en kommissarie inträngde i möteslokalen, utlägnade de flesta av de församlade och de, som tredskades, fördes ut med våld. Hela sommaren 1887 var lokalen på "Novilla" stängd. Enskilda möten höllos här och där i staden och oroligheterna avtogo så småningom. Först den 31 januari 1888 kunde Frälsningsarmén återuppta sin verksamhet på "Novilla" under betydligt lugnare förhållanden.

×

13.

M. 8167 : 125.
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Sådan är Frälsningarmén's förhistoria i Malmö.

På våren 1893 inflyttade armén i sin nuvarande lokal vid Gråbrödersgatan, vilken förvärvats genom köp, och där gamla "Bryggeriträdgårdens" varietéater förut varit inrymd. Där sprides fortfarande "glädje", dock ej av sådan art, som under gången tid, då det glada Malmö fröjdade sig åt den uppslupna humorns sprittande melodier från den scen, som nu är plattform för Frälsningarmén's hallelujamöten.

Fiderna förändras och mycket med dem!

G. R. H.

M. 8167:126.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Från det gamla, glada Malmö
eller
Han som "kobbla" så bra.

De minnen från det gångna Malmö, jag här vill omtala, förskriva sig från 1880-talet. Berättaren tillhör själv den äldre generationen, som inom sig räknar män från medio av år 1860 och som ännu minnas en god del upplevda händelser från den tid, då livets allvarsstunder och den oförvrängda humorn gingo, så att säga, hand i hand, tävlande med varandra om sällskapslivets gunst. Skämt och allehanda påhitt spelade dock den förnämsta rollen, då det gällde att vara uppfinningsrik och göra sig gällande.

x

På 1880-talet existerade här i staden åtskilliga mer eller mindre kända Malmöoriginal, om vilka mången god historia berättades. Dessa original förekom inom olika yrkesgrupper, skollärare och köpmän, men framför allt bland arbetarna, där man mera otvunget skämtade med varandra

2.

M. 8167:127.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

och ej var så finkänslig.

Bland dessa senare fanns en gammal cigarrmakare. Han bar på en försvarlig kroppshydda och hans godmodiga leende vittnade om en inneboende skalkaktighet och skämtets gudagåva. Hans namn var Kobel, men allmänheten kallade honom i regel för "Kobbel", under vilken benämning han mest gjorde skäl för sitt egenartade namn, och han var sannerligen icke utan fördgani, ty han hade en ernstående förmåga att kunna – "kobbla". Historierna om honom äro många, men de flesta lämpa sig ej för offentligheten, varför här återgivas endast några av dem.

Kobel arbetade i Malmö. Det var mycket brukligt bland den tidens cigarrmakare – "pipmakare" var oftast benämningen på dem – att i början av arbetsveckan taga sin "primåndag", som ibland förlängdes till att omfatta även tisdag och onsdag. Speciellt under sommarmånaderna samlades man på överenskommen tid ute i det fria till festliga sammankväm. Dessa sammankväm benämndes alltid för "gyckellag" och förlades till olika platser i staden, där de ostörda kunde tillbringa några glada timmar. De huvudsak-

3.

M. 8167 : 128.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

ligaste uppehållsställena voro bakom det dåvarande husarridhuset, numera salshallen vid Drottningtorget, i Uppsalapromenaden och på gamla kyrkogården vid Gustav Adolfs torg. Denna senare plats var då mera tätbevuxen med buskar och större eller mindre träd, än vad nu är förhållandet. Åtskilliga dog förekom där någon gång obehindrat. Men cigarrmakarnas samkväm utmärkte sig mera för något av pietetsfullhet, men kyrkogården var dock i alla fall en kyrkogård, som av en del Malmöbor betraktades såsom mindre lämplig för "gyckellag" och deras skämt. Där "drog man sina spader" och pokulerade av hjärtans lust. Förtäringen bestod av brännvin, några "dubbla" med smör på (rågbullar, som även kallades för "hamnbusabollar") varma korvar och Mattsons öl. I regel, eller i början av samkvämet, intogs förtäringen i stående ställning, men efterhand som "trötheten" inställde sig, liggande i gröngräset.

Cigarrmakarna voro kända för att inom sin kår äga åtskilliga goda sångare, varför man, när stämningen började stiga, i kvartett sjöng "Vila vid denna källa", "Den är som ej vår broder minns" eller "Aftonvodnad" m. fl. andra bitar. Sången, som klingade förtrupfligt under de

M. 8167:129. LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

lummiga trädkronorna, lockade flera åhörare, som stannade till för att på något avstånd njuta av denamma.

Med denna lilla inledning skall jag nu övergå till några av historierna om "han som kunde kobbla så bra" och på vad sätt Kobel hvade "Gud Fader".

Oftast hade "pipmakarna" ont om "kosing" (pengar) när måndagen kom, trots att föregående veckas inkomst varit rätt så avsevärd. "Kopparslagarna" måste kureras från sin hvundvärk. Så blev det ämne en måndag och de sedvanliga gyckellagen samlades på överenskommen plats. I ett av dessa befann sig även Kobel. "Saning" företogs för anskaffande av brännvin och "tilltugg", men det visade sig att "kassafeber" rådde bland de församlade. Många försök att "vigga" en "bella" (1 krona) eller något mer av någon förbigående bekant gjordes, men misslyckades denna gång. Det såg mörkt ut för dem.

Nu gällde det att ej vara rådlös. Kobel var ofta en räddande ängel, när det gällde anskaffa pengar. Han fann alltid någon utväg. I sällskapet fanns särskilt en kollega, som han anförtrodde möjligheten att ga-

M.8167 :130. LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

mennant anskaffa det erforderliga beloppet. Båda gingo de till Kobels bostad för att i största hast insvepa några klädesplagg i paket och sedan gå till "stampen" (pantlånaren). Emellertid hade Kobel, under tiden kamraten väntade, iordninggjort två med varandra ~~alla~~ till utseendet liknande paket. Med skyndsamma steg gingo de båda till ett i hörnet av Stora Nygatan och Studentgatan då befintligt pantlånekontor, som innehades av en gammal, för cigarrmakare känd person vid namn Persson, gemenligen kallad "Snut Fader". Han var en av den gamla sortens ~~stall~~ pantlånare, slug och försiktig. Iagrade "varan" ytterst noggrannt vid varje tillfälle. Inkommen på lånekontoret - kamraten stannade utanför med ett av de båda paketen - framlämnade Kobel sitt paket på disken. "Hur mycket", frågade pantlånaren under det han granskade innehållet, som visade sig vara en blå ~~s~~ chevioltkostym. "Tio kronor", svarade Kobel i bestämd ton. "Alldeles omöjligt, men fem kronor kan jag lämna", sade Persson. Kobel lätsade sig ej kunna godtaga detta ~~ab~~ erbjudande, varför han avlägsnade sig.

Utkommen på gatan, där kamraten väntade, utbytte Kobel sitt paket mot det kamraten hade, och gick åter in, läggande paketet

M. 8167:131.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

på disken och sade: "Jasså, låt mig få fem kronor då!" Intet ont anande, lade P:n paketet på en invanför disken befintlig stol och lämnade Kobel fem kronor jämte pantkvittot. Glad över resultatet avlägsnade sig de båda kumpanerna i största hast och begåvo sig till gyckelplatsen, Kobel viftande med femman i ena handen.

Att glädjen blev stor hos de otåligt väntande gyckelmakarna, behöver nog ej särskilt framhållas. Men så blev däremot ej förhållandet med pantlånaren, emär det belånade paketet vid öppnandet befanns innehålla en del smutsiga - trasor.

Detta "kobbel" var Kobel alltid stolt över, och omtalade det ofta och gärna. "Ty", sade han med en triumferande min, "det är ej vem som helst, som kan kubbla med - "Gud Fader"!

×

En annan historia om Kobel, när han en söndag - den 1 april - bjöd hem några av sina kollegor på ett par "kröker". Inbjudningen mottogs tacksamt. Sammanträffandet skulle ske på Gasverkstorget nämnda söndag. På den tiden försiggick försäljning å detta torg av olika sorters livsförnödenheter om söndagarna mellan kl. 8-10 f. m. Men först

M. 8167: 132
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

skulle de gå in på en invid torget belägen restaurant Phoenix för att få sig ett par "vederkvickare" att börja dagen med. Tralles blevo de 12 personer, vilka, med Kobel i spetsen, sedan begåvo sig till hans bostad.

Kobel "lurade april".

Hans glasservis bestod egentligen endast av 2 mappglas, men han hade varit förutseende nog att låna 10 glas hos en i gården boende familj. Rummet blev snart fullt av törstiga gäster, belåtna över den väntade välfägnaden, när de sågo Kobel sätta fram 4 buteljer bränvin. Man frågade honom om han vunnit i lotteriet. "Ja", svarade Kobel, "det är just vad jag har, och nu tå' vi oss ett par 'getingar', men vi tå' den i botten! Ingen får blicka!" "Botten opp, allesamman!" sade en av de församlade, en uppmaning, som alla, utom Kobel, hörsammade. Man dön om deras förvåning, deras raseri. De 4 buteljerna innehöllo ej bränvin, det var — vatten.

"Ska' vi ha en till, eftersom det är den 1 april i dag?!" ropade Kobel triumferande.

Sankvänet avbröts naturligtvis och de traktorade gästerna, av vilka ingen tänkt på vad det var för en månad eller dag, troppade

M. 8167 : 133. LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

snopra av, lovande varandra att hämnas på Kobel, som så grundligt "lurat den april".

×

En tredje historia om att

Vänskapen gick upp i rök.

På den tiden Kobel levde och innan Tobaksmonopolet ens var påtänkt, var det alltid brukligt att cigarrmakarna voro riktigt försedda med cigarrer i rockfickorna. I den ena fickan hade de utskottscigarrer, i den andra av bättre kvalité. De voro gauska frikostiga med dessa cigarrer, men gratisutdelningen skedde med urskiljning. Sekunda cigarrer lämnades till kreti och pleti, men de bättre rökte man själv. Ibland kunde det emellertid hända, att en och annan god vän, som exempelvis då och då bistod med ett mindre kontantlån, erhöll en à två av de goda cigarrerna, de "färska".

Bland Kobels vänner var även en tysk verkmästare, anställd på "Doffpelu" – Malmö Tillfabrik – och som mer än en gång vitat Kobel prov på "hjälp i nödens stund". Även gentemot denne sin vän kom Kobel på den tanken att spela ~~[illegible]~~ ett spratt. Och han förnekade sig aldrig,

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

M. 8167:134.

då det gällde att "kobbla".

En dag hade Kobel mottat några special cigarrer. Av dessa tog Kobel ett par stycken med sig, avsedda för den tyske verkmästaren. Men en av dessa två hade Kobel "märkt" på ett för den invigde ej synbart sätt. Kog av, Kobel sammanträffade så en dag med sin vän verkmästaren och lämnade honom en av specialcigarrerna såsom "prov". Verkmästaren, som var en stor kiebhaber på goda cigarrer, bolnade på värre och kunde icke nog betyga sin tacksamhet. "Jådane", sade han till Kobel, "sohskall du sårnens flere få gife mej!" Kobel besvarade detta med att han ej hade flera av den sorten på sig.

Några dagar därefter uppsökte Kobel sin vän, en för Kristi glad skämtare. Kobel var då, likrom oftast, i pårningskniga. "Hör du", sade Kobel, "du måste låna mig en krona eller två!" "Jack vet sårnens inte, mein lieber freund", svarade verkmästaren. "Du har sårnens nicht betalet mig den krone, du fick för tej tage seden."

Nu voro goda råd dyra. Kobel hade den andre "märkte cigarren med sig i ena rockfickan. "Man det gör sårnens detramme", sade verkmästaren, "kan du mej skaffe en like så god cigarr, som den jack hårmntagen af dej

M. 8167: 135.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

fick, så schkall du få ten krone."

Detta tog Kobel fasta på med detsamma och räckte fram den andra cigarren, som var "märkt". Varför den så var, visste ingen utom Kobel. Dessutom hade Kobel 3 andra cigarrer av samma sort, men omärkta, vilka han även överlämnade. "Men", sade Kobel, "den förste cigarren, du fick nu, är av ännu bättre sort och med finaste inlägg. Den skall du helst gömma till söndag och njuta riktigt av efter middagen!" Verkmästaren blev överförtjust, tackade och lånade Kobel t. o. m. 2 kronor.

Söndagen kom och verkmästaren hade just intagit sin middag, då han erinrade sig den där särskilda cigarren, som han skulle njuta av. Röken, som uppstod av den tända cigarren, formade han till rökringar mot taket, och han njöt i fulla drag, där han bekvämt satt i gungstolen. Men ett, tu, tre blossade det till och såväl verkmästaren som hans fru blevo utom sig av förskräckelse. Cigarren tappade han i nädslan och en obehaglig lukt spred sig i rummet. Två tredjeddar av cigarren voro kvar och i den första delen hade Kobel "kobblat" in något lite — krut. Att verkmästaren ej blev skadad berodde på den ytterst ringa kvantiteten krut, som fanns i cigarren.

M. 8167:136.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Efter den dagen blev verkmästaren och Kobel aldrig goda vänner, vilket säger sig självt, liksom att de lånade pengarna icke blevo återbetalda. Vänskapen gick upp i rök.

×

Så kommer här ytterligare en historia om Kobel.

Den "intressanta" tidningen.

På 1880-talet var det brukligt, att en av de yngre arbetarna på "bixen" (arbetsplatsen) mot en överenskommen kontant ersättning pr vecka, varje morgon läste högt i "Sydsvenskan" för de i arbetssalen sysselsatta kamraterna. Man var redan då mycket nyhetshungrig, men ville därför icke försumma sitt arbete för att få veta morgonnyheterna. Kobel brukade passa på för att också få höra vad tidningen innehöll. Själv var han sysselsatt med hemarbete, ty flera av den tidens cigarrmakare hade fullständig verkstad och medhjälpare för tillverkning av cigarrer i hemmet.

En dag på morgonen hade Kobel ej hunnit till den nämnda "föreläsningen" förrän denna redan var undanstökad och "föreläsaren" börjat sitt egentliga arbete på "bixen". Tidningen hade bortlånats till annan avdelning på arbetsplatsen. ~~Kamraterna~~ Vännerna plågade Kobels nyfikenhet med att

M. 8167: 137.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

i kortfattad form omtala några lösryckta nyheter. Nyhetsbegäret var för Kobel ~~[illegible]~~ såsom behovet av mat är för den hungrige, men den dagen fick han vara utan. Detta kunde Kobel ej smälta. I sitt stilla sinne rivade han på en ljuvlig hämnd.

På "Sydsvenskan" var då anställd en gammal "stampare" (smältpresstryckare) vid namn Pettersson, själv en giftig spjuver. Till ytterlighet sparsam, unnade han sig ej några extravaganser, men svåra ville han gärna. Han var ägare till en halvdel av ett mindre envåningshus i Knapparups-gatan. Där brukade Kobel ibland hälsa på för att få sig en eller ett par "knorrpinnar" (kaffegökar). Ej hur sparsam tryckaren än var, så förnekade han sig icke den lilla "lärkan" ~~[illegible]~~, utan hade ständigt något på "pavan", som han även kallade brännvinsbutiken. ~~[illegible]~~ Detta visste Kobel. Till gengäld hämnade han alltid en handfull cigarrer. I detta lilla hus och i samråd med tryckaren, uppgjordes en hämndplan, så ljuv som någon.

En dag övertalade Kobel den arbetare, som plägade föreläsa vx "Sydsvenskan", att han skulle "lägga sig sjuk" hela förmiddagen den påföljande dagen och ej infinna sig på "bixen" förrän efter middags-

M. 8167:138.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

tiden. Dessförinnan hade tryckaren och Kobel hämundplanen klar.

På morgonen påföljande dag väntade arbetarna otåligt på att få höra något av vad nytt där stod i "Sydsvenskan", ~~[illegible]~~ man såväl de tidningen som föreläsaren uteblev. Strax därefter anlände emellertid Kobel och antalade att föreläsaren hastigt insjuknat, så att tidningen ej blev hämtad. Kobel förklarade sig då villig gå bort till tryckeriet och hämta ett exemplar av tidningen. Detta erbjudande hade ingen ~~[illegible]~~ någonting emot. Där sammanträffade han med tryckaren, och av honom erhöll Kobel lika många ~~[illegible]~~ "Sydsvenskor", som de väntande kollegerna voro till antalet samt för egen räkning ett exemplar. Återkommen till dem, stannade han innanför dörren och satte sig på en stol för att läsa i sin medhavda tidning (de övriga exemplaren hade han gömt i trappuppgången). Plötsligt utropar Kobel: "De va' ju ett fasalit (farligt) mord di har begått i natt i Malmö och sen så ha di satt eld på hela huset och flera människor ha inneburnts".

Kollegerna rusade upp ifrån sina arbetsstolar och skyndade bort för att få se i tidningen. "Ah, i h-e!" skrek Kobel. "Jag ska' läsa först. Men vill ni, ska' jag gå bort och köpa en tidning åt er vardera".

M. 8167 : 139.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

"Sydsvenskan" kostade då 5 öre pr lösnummer. Erbjudandet godkändes och Kobel erhöll 5 öre av den vordna. Han avlägsnade sig för en stund, varefter han återkom snart med de gömda tidningarna, av vilka han överlämnade en till varje kollega.

Spänningen hade under väntetiden stegrats betydligt, och när det gällde så rafflande nyheter, bestöt man sig för att, för en gångs skull, offra en stund och själva läsa var sin tidning. Såsom hungriga hundar kastade sig över köttben, så ivriga blevo de att få tag i tidningen. Denna var på den tiden endast 4-sidig till formatet. Efterhand som envar kunde hinna utveckla tidningen för att på inneridorna få läsa om det "fasliga mordet", började svordomarna hagla i luften över "den förbannade Kobel, som nu varit fraune igen och kobblat".

Kobel fann för gott att försvinna fortare än vanligt, så att vredens åskor hunno lägga sig. Och där stodo eller suttto de med tidningen i handen. På inneridorna var trapekt med väldigt stora affischstilar: Intressant, eller hur? För övrigt voro inneridorna

M. 8167:140.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

blanka och saknade text. Yttersidorna hade däremot sitt vanliga utseende.

"Hämnden är ljuv!" sade Kobel, då han på morgonen dagen efter infann sig för att åhöra "föreläsning" av nyheter. Det hela upplöstes i ett gott skratt, och på aftonen, efter arbetstidens slut, fortsatte bekymren för anskaffande av "kovan" till det sedvanliga "gyckellagets" samkväm.

×

Ännu en "Kobbel"-historia, den sista.

"När slutet är gott, är allting gott."

Det var vid den tiden på året, då frukten var mogen. En av Kobels kollegor hade en lördagsmorgon av en trädgårdsmästare erhållit 4 stora och vackra äpplen, riktiga praktexemplar, vilka han visade Kobel, då denne senare på dagen besökte honom. Kobel tyckte att de voro ovanliga till sin storlek och sitt utseende, varför han gärna ville ha dem. Han bjöd 1 krona för alla fyra – Kobel var ej svål, när han hade något – men ägaren ville ej avyttra dem, om han än fick aldrig så mycket. Han lade dem åter ned i en papperspåse, varefter han placerade dem i ett litet skåp,

M. 8167: 141.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

som fanns i rummet. Hans avsikt var att förära den till sin "lilla vän", en cigarrarbeterska, något som han också anförtrodde Kobel.

På Stortorget var då en mycketnet frukt, som salubjöds från flera stånd i samband med grönsaker. Kobel funderade en stund över att på något listigt sätt komma åt de vackra äpplena. Som vanligt var Kobel ej rådlös. Under föregivande att han skulle gå till apoteket Lejonet och köpa "dubbla malörtsdroppar", gick han bort till torget, där kommersen pågick till kl. 5 på lördagseftermiddagen. Av och an spatserade Kobel mellan de olika stånden och korgarna på torget. Slutligen stannade han hos en gammal grönsakshandlerska, mest känd under namnet "Halta Stina", där han fann ~~vrakt~~ vad han sökte och också köpte. Han gallrade ut fyra ovanligt ~~vackra~~ stora exemplar, varefter han återvände till sin kollegas bostad. Men dessförinnan hade han även köpt malörtsdropparna. Försiktigt gömde han papperspåsen med sitt innehåll utanför dörren, där en gammal byrå stod. Nu gällde det att i ett obevakat ögonblick komma över de begärliga äpplena.

"Vill du gå och köpa en 'bärsa' (öl) åt oss vardera? Jag betalar", sade

17.

M. 8167: 142.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Kobel. Kollegan var ej sen, utan efterkom villigt Kobels uppmaning och avlägsnade sig för inköp av öl. Under tiden hann Kobel bryta ut de vackra äpplena mot ~~[illegible]~~ annan jordens frukt, och, vad storleken beträffade, något liknande, som han nedlade i samma påse, där äpplena förvarades. De båda "bärsorna" (ölen) inmundigades, varefter Kobel gick hem till sitt.

På söndagsmorgonen besökte Kobels kollega sin "lilla väv" i hennes bostad, glad över att kunna bereda henne en angenäm överraskning. I det han överräckte påsen åt henne, sade han: "Här har du några riktigt stiliga äpplen, vars make du aldrig skådat". Hon tog naturligtvis tacksamt emot påsen, och öppnade den försiktigt och icke utan en viss nyfikenhet. Och givaren stod där och såg så belåten ut över att få vara i tillfälle överraska sin tillbedda på ett, som han trodde, angenämt sätt.

Nu är det att märka, att "lilla vännen" hade ett mycket häftigt humör, synnerligast när någon gjorde henne emot, och då var hon ej god att råka ut för. Ehjest var det intet att med henne.

II. M. 8167:144. LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Från det gamla, glada Malmö.

"Gamla Gästgivaregården" och då vigselförrättaren kl. 4 på morgonen drack kaffegök tillsammans med Kinnhamnsfiskare m. fl.

Efter att ytterligare ha gräft i mitt minnes skattkammare, lämnar jag här några bilder från en sedan länge försvunnen gammal restaurang vid Norra Wallgatan, "Gamla Gästgivaregården", och hur det gick till vid ett bröllop, som där ägde rum år 1884 den 24 oktober.

"Gamla Gästgivaregården" hade gamla anor, och många minnen vore att omtala från den tidens restaurangliv, seder och bruk. Det var en liten och ganska lig tvåvåningsbyggnad, lågt till taket och belägen intill hotell Svea, sedermera Hotell Horn och nu Savoy-Hotell, å andra sidan, hörnet av Hamngatan (nu "Savoys hörna"), en ännu mera ganska lig envåningsbyggnad av trä, i vilken inrymdes en cigarr- och kortvaruaffär. Gamla "Gästis" var välkänt bl. a. för sitt härliga smörgåsbord och sitt med

på nästa sidan.

2/

M. 8167 : 145.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

sand och finhackat euris beströdda, vitskurade trägolv å 1:sta våningen. På denna våning serverades huvudsakligast för fiskare och annat sjöfolk. 2:dra våningen upptogs av matsal, resanderum och bostäder för restaurangens ägare och personal.

Det var ej så noga på den tiden med öppnings- eller stängningsdags. Och "där ingen åklagare var, där var ej heller någon domare", ty den gamla tidens polismän, såväl överordnad som underordnad, ville gärna ha sig en "dram" eller "kaffegök", oavsett om det var på laga tid eller icke, vilket gjorde, att de gärna blundade för begångna försedser mot gällande förordningar. Men det var på den tiden, då det begav sig!

Gamla "Gästis" ägdes av en sjökapten:fru Redeg, en resolut och imponerande kvinna, som hade respekt med sig. På 2:dra våningen serverades endast för den "bättre klassens folk". Till den räknades sjöfolk i befälsställning, medelklassens borgare, tullare m. fl.

I kaunkaflaken mitt för "Gästis" förtöjde, då fisket var som bäst givande, tidigt på morgonen en mängd fiskebåtar från Limhamn, Lomma, Barsebäck, Ön Ven, Borstahusen m. fl. hamnar, och försälj-

M. 8167 : 146.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

3.

mängen av fisk skedde direkt från båtarna, utan mellanhänder och i raska tempon.

Jag nämner här ovan, att många minnen vore att omtala. Bland dessa minns jag särskilt ett, som jag själv upplevat och som icke bör helt dö bort.

Bröllop i "Gamla Gästgivaregården".

Bröstan omfärde sången.

Gamla "Gästis" öppnades redan vid 4-tiden på morgonen, åtminstone för de många fiskare, som då skulle sig en "kaffegök". Vid ett tillfälle – den 24 oktober år 1884 – gjorde fru Redeg bröllop för en av sina vårningsstäderskor, vilken skulle ingå äktenskap med nyutnämnde fyrmästaren på Ystra Sandön, Laurentius Lawin. Även jag var inbjuden till detta bröllop, och hade, brudparet till ära, gjort ett blygsamt försök att framträda såsom deklarerande "bröllopsskald". Bröllopsfesten pågick till "ljusan dag" och vigselförrättaren var en gammal, känd och framstående prästman i Malmö, och vigseln försiggick i S:t Petri kyrka. Bröllopssången, som var tryckt i lika många exemplar som gästerna voro till antalet, skulle sjungas på gammal känd fosterländsk melodi. Bland gästerna befunno sig även några goda kvartettsångare, ingenjör Peter Ekström (vacker förste tenor och Per Bri-

M. 8167:147.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

colesångare), handlanden Carl M. Åberg, andre tenor, sångledaren Anders Gottfrid Persström, förste bas, och kronolotsen Falstov, andre bas. När vigselförrättaren, som själv var en härlig bassångare, fick se på vilken melodi ("Ur svenska hjärtans djup") poemet skulle sjungas av kvartetten, föreslog han, att alla närvarande – utom brudparet – skulle stämma i och sjunga unisont. På den tiden kallades ej för – "allsång".

"Slit med en käpp, så slår jag takten!" sade prästen, vänd till sångledare Persström. Denne tog en käpp i tamburen och överlämnade den åt den gamle prästmannen. "Vad tusan nu", utropade han, "det är ju min egen käpp. Ja, då skall sången nog gå bra, ty med den käppen har jag anfört sången mer än en gång". Han gav tonen, varefter det sjöngs med stämm. Det blev icke allenast bröllopsglädje utan även fosterländsk stämning, på grund av den kända melodin, i vilken alla kunde instämma.

Härefter överlämnades till brudparet poemet, som var tryckt på särskild lyckönskning. Det hade följande lydelse:

Ur våra hjärtans djup en sång
en saufälled och en enkel sång

5/

M. 8167:148.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

för Er, I unga tu,
som kunnit nu vid altarits rand
med hjärta och ej blott med hand
ett änt och trofast kärleksband,
som icke slits itu.

Mer tiden växling innebär
och dolda skiften möta Er
i Edra framtidsdar.
Dock, lären i Ert unga bo
alltjämt i kärlek, hopp och tro,
så skall en stilla, livslig ro
hos Eder stanna kvar.

Och Han, som allt till godo styr,
som afton skymmer, morgon gryr,
välsigne Ert förbund
med fröjd i vår och sommar blid,

6./

M. 8167 : 149.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

i stormig höst med ostörd frid,
långt in i ålderns vintertid –
intill Er sista stund!

×

Vid 4-tiden på morgonen stördes emellertid bröllopsgästerna av kraftiga bultningar på nedre gatudörren (elektrisk ringledning fanns ej). Vigselförrättaren, som fortfarande var närvarande, blev förvånad över att man så där i orla morgonstunden störde bröllopsglädjen, vilket han högljutt gav till känna för fru Redeg.

"Äsh", sade fru Redeg, "det är ingenting farligt! Det är endast mina kära fiskare, som komma för att få sin kaffegröt."

"Tro det!" svarade prästen. "Då måste jag gå ned och hälsa på dem, så kanske jag också kan få mig en?"

"Ja, men det tycker jag inte passar", sade fru Redeg i förebrående ton. "Komma ned ibland fiskare från alla håll och kanter och ibläddra sina fiskarebläder. Nej då!"

"Jag är väl människa, jag också, fastän jag blivit präst! Kom nu så gör vi ned!"

7.

M. 8167 : 150.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sagt och gjort. Prästen och fru Redec stegade med på första vagnen till det i allt annat än i bröllopskläder skrudade fiskarelaget.

"God morgon!" hälsade den godmodige prästen. "Det är en och annan, som också kan stiga tidigt upp på morgonen", sade han spydigt. "Kanske man får slå sig ner här ibland havets svåer?"

Lantliga i fiskarelaget blevo förlägna och tårkte nog både si och så, medan det de sågo på varandra och smålyste.

Utan att avvakta svar på sin fråga, satte prästen sig stid på en stol vid det tillfälliga långbordets ena ända, där fru Redec själv måste servera honom kaffegöken, till och med i en stor tekopp, vilket han begärt.

"Skål, gåtherrar!" ropade han.

Men fiskarlaget, alla fortfarande förvånade, vågade knappast hyfta kopparna till svar på skålen.

När prästen druckit sin kaffegöke, sade han adjö, tackade för sällskapet och begav sig åter upp till brudparet och bröllopsgästerna.

"Det var det roligaste bröllop, jag varit med på, och det trevligaste minne från alla de bröllop, jag i hela mitt liv såsom präst haft",

M. 8167: 151.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

8./

sade han belåten.

Bland fiskarfolket blev prästens oväntade besök allmänna samtalsämnet under en längre tid, även när de kommo till sina respektive hemorter. Innan de avlägsnade sig från "kåstis", sade en i laget:

"De' va' en djädrans bra präst! En sådan skulle vi ha hinna på vår ven, i stället för den krubbitaren vi ha!"

Det var vetterligt ett "djädrans bra" bröllop och en lika bra gästgivaregård! Och prästmannen var människa, likaväl vi, en framstående liturg och andlig vältalare.

E. R. H.

M. 8167 : 152.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

En originell orgeltrampare i Malmö.

Längtan efter att bliva en "kyrkans tjänare".

Denna berättelse om tillsättandet av en orgeltrampare i Fyskkyrkan (Caroli) i Malmö, förskriver sig från 1840-talet, då prosten Angelin sörjde för den andliga förkunnelsen i församlingen. Orgeltrampare-befattningen i nämnda kyrka var till ansökan ledig på grund av dödsfall. Under ordinarie innehavarens sjukdom, hade en person vid namn Fristedt, alternerande med en annan, vikarierat ~~vid orgelverket~~ såsom orgeltrampare. Här följer hans ansökan, som återgives in extenso, dock med iakttagande av nutida stavsättet. Den lyder, som följer:

I den kommentering av denna.

"Högvördige Hr Prost!

Även jag längtar att bliva en av kyrkans tjänare och det skall minsann icke bliva en tom ortighet, om jag kallar mig hennes aldraödmjukaste tjänare. Det torde icke hava undfallit Hr Prostens uppmärksamhet att orgeltrampareswsslan vid kommande Fyskkyrkan är ledig, och som jag alltid varit en stor älskare av ledighet, anser jag mig och vann-

2r.

M. 8167:153.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

nämnda sysslan just skapade för varandra, andra skäl att fortiga. Blygsamheten stör visserligen först bland mina dygder, om jag skulle våga att tilldöma främsta rummet åt någon viss bland ett sådant antal. Dock kan jag, sammingen till pris, yttra, det jag tror mig äga insikt och erfarenheter nog för att bestrida vilken sysslan som helst. Uti skriva och läsa, tror jag att få mina märtare skola finnas, och räknekonsten har jag gjort betydande framsteg, ty jag räknar med fullkomlig visshet att jag och ingen annan för sysslan.

Med numera bortgångne Hr M, musikdirektören, orgelverkets skapare, levde jag i den största harmoni. Orgelverkets skapare, det var likväl för mycket sagt, ty vem inblåste i dess nära en levande anda om ej undertecknad? Dock, fastän jag väl vet hur mycket jären är över kroppen, levde jag, som sagt är, med Hr Musikdirektörens på den förtroligaste fot – en fot, som höjdes ännu högre efter slutet av Hr Musikdirektörens vistande här till den grad, att han utan mitt biträde nästan ingenting kunde företaga. Dock

M. 8167:154.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

bistod jag honom mindre med råd än dåd, ty handling är mer än ord. Han var tacksam, och aldrig skall jag glömma följande hans märkliga ord: 'Hör du, Frifelt, man tror i allmänhet, att en orgeltrampares arbete är obetydligt och utan värde, men man bedrar sig högeligen. Det fordras framför allt, att, som du, känna sin församling, till viissen grad av musikalisk ~~[illegible]~~ bildning den hunnit och hur mycket väder den tål'. Han var för blygt att rekommendera mig så varmt, som han önskat. Det omtalas att en viss Hr Professor lovat tala för mig. Det är gott, han menar visst väl, men han stackare förstår ingenting av saken, så att jag ser, att föga avseende kan göras på hans förord. Jag finner därföre lämpligast, att jag, som bäst känner mitt eget värde, rekommenderar mig själv, vilket jag ock härmedelst gör.

Jag har hört vissa betänkliga rykten kringlöpa angående min mysterhet: och det kan väl hända, att jag någon gång låtit häntföra mig av den nog allmänt antagna fördomen (jag erkänner att det är en fördom), att en virtuos måste älska att dricka, men så är dock mycket överdrivet, ty när förtelet sätter sina blåsbälgar i rö-

M.8167:155
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

4./

relse, så är allt mitt trampande däremot ett intet, ehuru jag annars tröttar att trampa vem som helst över ända. Emellertid lovar jag att med händer och fötter söka uppfylla mitt kall, och vågar jag bedyra, att intet kyrkan tillhörigt väder skall genom mitt förvållande onyttigt förspillas. Med kyrkans medel underhåller jag ödmjukast att få ansvarsfritt hushålla efter bästa samvete, och åtager jag mig dessutom den uppsikt, som en kunnande blivande ung och verfaren organist möjligen kan komma att tarva. För kyrkans och mitt bästa tackes Hr Prosten godhetsfullt avgöra denna sak efter vår gemensamma önskan, och så ofta jag i tämplet trampar Herrans lov, skall alltid Hr Prostens lov förstås därunder.

Hr Prostens ödmjukaste tjänare
Anton Frifelt."

Frifelt erhöll ej platsen, av vilken orsak är okänt. Han fick kanske fortsätta med att, som han framhåller i början av sin ansökan, vara "en stor älskare av ledighet".

E. R. H.

N. 8167: 156.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

En hälsningsreform i Malmö, som misslyckades.

Handens förande till huvudet i stället för hattavtagning.

Det är i år 56 år sedan hälsningssättet i Malmö skulle undergå en reformering. Om detta skrev en av stadens tidningar följande:

Nya hälsningssättet – handens förande till huvudet – synes vara infört i några mindre städer och man tycks nu vilja lancera fram det även i Malmö.

Många skäl, skrev tidningen, tala för densamma, och bland dessa skäl borde de sanitära böra sättas i främsta rummet. Bland skäl, som anfördes för reformens allmännare omfattande, var det i synnerhet ett, vilket syntes förtjänt av särskild uppmärksamhet. Man påpekade, att det nya hälsningssättet skulle komma att utgöra ett viktigt steg framåt till klasskillnadens upphörande. Det ödmjuka (man säger till och med

2.

M. 8167 : 157.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

servila) blottandet av huvudet, var en kvarleva från samma barbariska tider, då människovärde och människorätt voro så gott som okända begrepp och såsom ett minne från barbariets tider, varför det borde avskaffas. "Hövligheten behövde ingenting förlora på reformen, och sannolikt önskas den av en stor mängd samhällsmedlemmar även i Malmö, fast ingen vill taga första steget", berättar tidningen. Initiativet anses böra komma "ovanifrån". Man väntar därför att steget skall tagas av någon bland samhällets mera framstående män genom att sammankalla till ett möte. Det synes ifrågavarande Malmötidning så mycket mera antagligt, att man ej skulle behöva vänta förgäves, emär det just var de mera framstående, som voro värst generade av det idkeliga hattavtagandet.

Den påtänkta reformen kom av sig redan vid ingången och självdog. Man avhöll ett möte, men de närvarande voro så få till antalet att det verkade löjligt, och till sist stod tidningen ensam såsom reformator.

G. R-H.

M. 8167 : 158.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Enastående upplevelse på Malmö allmänna sjukhus.

Patient håller tacktal till Kungl. Operahusets orkester.

Den 8 maj 1933 bereddes patienterna på ovannämnda sjukhus en angenäm överraskning i sin ofta trista tillvaro, i det att Kungl. Operahusets orkester, under ledning av hovkapellmästare Nils Grevillius, konserterade i nya hörsalen på avdelning XV vid Pildamsvägen, som var fullsatt av tacksamma åhörare med ett stort antal sjuksystrar i bakgrunden.

På förmiddagen blev undertecknad anmodad, att efter konsertens slut avtacka orkestern. På något sätt hade det blivit bekant för överläkaren, doktor Otto Löfberg, att jag på kirurgiska avdelningen VIII b ~~[illegible]~~ haft ett mindre anförande till ett par provsystrar, som skulle avflytta till Lund för vidare utbildning, samtidigt jag till dem vardera överlämnade en present, utgörande samtliga patienters å denna avdelning tack för deras uppoffrande gärning i sjukvårdens tjänst.

2v.

A.8167:159.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Det var ej lätt, att så där utan vidare hålla tal, dels därför, att någon betänketid ej gömmades mig, dels därför att jag icke är vän av att framsäga sådant efter koncept och dels därför att den dystra omgivningen av sjukhuset ej gav mig någon inspiration samt dels därför, att det var så förnäma musici, till vilka jag skulle rikta vårt gemensamma tack. Nog av, doktor Löfberg hänvisade mig till ett enskilt rum - själv vårdades jag på allmän sal - för att där "samla tankarna", som doktorn uttryckte sig.

Jag godkände förslaget och antog uppmaningen. Väl inkommen på det enskilda rummet, öppnades dörren och in steg doktorn, medförande en halvbutelj vin - långt ifrån av den billigaste sorten, ty det sågs jag på etiketten - två glas och en god cigarr. Han slog upp vin i båda glasen, skålade och sade "lycka till", varefter han avlägsnade sig. Detta var strax efter middagen kl. 12, och kl. 3 skulle konserten äga rum.

Jag kände mig mer än enkel i min blå- och vitrandiga linnekostym, då jag, omedelbart efter konsertens slut, reste mig upp började med:

Herrar musici!

M. 8167:160.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

(En av de äldre musikanterna skulle just börja avlägsna sig, men stannade tvärt, tappade sin pinnens och gapade med munnen, liksom att han ämnade höra med den.)

Med "toner, som skänka den lidande tröst" ha vi varit väl vänliga bereda oss en angenäm musikalisk underhållning. Att även musiken "ädla konster föder", att "hjärtats nyckel" även heter musik, därom ha vi väl lite var större eller mindre förkänsledom. Men att musiken även förmår för en stund lindra plågorna hos den sjuke, för en stund glömma den, att den även förmår hos den sjuke väcka till liv en ljusare förhoppning om återvinnande av förlorad hälsa, förlorade krafter och förlorad levnadsglädje, detta förnimmer endast den, som med tillhjälp av omständigheternas makt uppnått via Dolorosa för att föras till plågornas läger, som där själv under längre eller kortare tid fjättras vid sjukbädden, som där vårdas av skickliga läkare och våra kvinnohänder. – "Den stora, vida flock" – vilka så beredvilligt ställa sig till förfogande i barmhärtighetens och människokärlekens tjänst. Men för den, som icke kan hysa förhoppning om återvinnande av hälsan, om återkomst till

M. 8167 :161.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

hemmet och sina kära, för den utgör musiken nånsinde en svag erinran om den förestående avskedstunden från allt vad som en gång varit, och han föres på tonernas ovanliga vingar bort mot livets aftonrodnad, i tanken upp till en för oss ännu okända rymder - - -.

Själ är jag numera (en) bruten man, på grund av flera svåra sjukdomar och tvenne operativa ingrepp. Kvar hos mig äro endast "brustna strängar" och "ett förfruset sångarhjärta".

Jag tror, att jag gör mig till tolk för allas vår samfällda önskan, då jag till eder, kvinnor musici, framför ett varmt och innerligt tack för vad ni i tonen skänkt oss i vår ofta så dystra tillvaro och ensamhet.

Bland alla de hälsningar, vi tjenstemän att medföra på eder återfärd upp till Stockholm, medtog även okända sådana från några patienter på Malmö allmänna sjukhus.

(Brakapplåder. - Extranummer av orkestern.)

x

Hovkapellmästare Nils Grevillius framförde sitt och orkesterns tack.

5.

M. 8167:162.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

"Ett sådant brittjant tack", yttrade han, "ha vi aldrig förut fått mottaga, icke ens på Kungliga Operan."

Även doktor Löfberg tackade samtidigt han förklarade, att "detta blev en enastående upplevelse, såväl musiken som patienternas framförda tack, i sjukhusets historia".

E. R. H.

M. 8167:163.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Privat.

P. S.

Inte trodde jag då, att jag, efter tvänne svåra operationer, skulle uppnå 75 levnadsår och, ännu mindre, deltaga i en Folkminnestävlan.

D. S.

M. 8167 : 164.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Den förste svenske världsomseglaren var Malmöbo.

I Malmö nya Allehanda för den 3 januari år 1841 lästes följande lilla notis, ganska obemärkt såsom sådan och rubriklös, men dock av stort värde för eftervärlden:

"Av 14 årsberättelse, om handelsförhållandena mellan Sverige och Australien, inhämtas bl.a., att skepparen och borgaren i Malmö, Nils Wernegren, överfarit Stilla Havet, och är därmed den förste svenske världsomseglaren."

"Vår stad kan vara stolt över att äga en sådan representant bland havets söner.", tillägger den ovan citerade tidningen.

Om jag minns rätt, var herr Wernegren på sin tid ägare av den fastighet vid Östergatan, där Skånska Dagbladet nyligen uppfört sitt byggnadskomplex.

E. R. H.

II. M. 8167 : 165.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Brott och straff.

Mord på julafton år 1841.
Svåra dödsstraff.

Bland tillbragelser av rysansvärd beskaffenhet må räknas den, enligt Malmö nya Allehanda, som ägde rum på julaftonen kl. 9 på ~~aftonen~~ kvällen å korrektionsarbetsfängelset i Malmö.

Under dagens lopp hade flera gånger uppstått ordväxlingar mellan svåra korrektionisterna å nämnda arbetsfängelse, vilka utmynnade i att den ene överföll den andre. Den överfallne, en korrektionist vid namn Nils Mod, känd för ytterlig illvilja och kätundbegär, tillgrep en i närheten liggande kniv, med vilka han genom djupa knivhugg i halsen och ett kraftigt sådant i magen, så att tarmar föllo ut. Inom några ögonblick avled den överfallne.

Mordet ägde rum i ett av logementen i närvaro av cirka 50 andra på avstånd närvarande korrektionister, vilka ej hunno ingripa till

2.

16.8167:166.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

till den mördades försvar.

Redan den 28 oktober ägde rannsakning rum. Domen blev först ris- och spöstraff på blotta kroppen och dagen härefter livets förlust genom halshuggning.

Spöstraffet fick han utstå, men halshuggningen blev aldrig verkställd. På morgonen avrättningsdagen hade den dödsdömde genom hängning själv avhänt sig livet.

×

Nio månader förut, d. v. s. i april samma år, förregick även ett mord, i det att korrektionsfången Carl Otto Hammarqvist, som blev tillrättavisad av en fångvaktare för visad ohövlighet, med en kniv stack honom i bröstet, så att döden följde omedelbart därpå. Vid rannsakning ett par dagar därefter blev han dömd att mista livet genom halshuggning efter att dessförinnan ha undergått ris- och spöstraff. Dödsdomen gick i verkställighet ~~den 8 juli~~ 3 månader efter domens avkunnande, då den fastställts av högre instans.

E. R. H.

M. 8167:167.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Det första extrabladet i Malmöpressens historia

utgav av Malmö nya Allehanda den 22 oktober år 1841 med anledning av den största eldsvåda, som ditintills inträffat i Malmö, och, vad omfattningen beträffar, även hittills, i det att 20 byningshus ödelades, 138 personer blevo husvilla och 2 personer innebrändes. Eldsvådan utbröt så sent på tidningens ordinarie utgivningsdag, att något utförligt referat ej kunde införas, endast 5 rader. Men tidningen ville vara först med sådant meddelande till allmänheten, vilket den också blev.

Extrabladets innehåll återgives här in extenso, och som sådant har det aldrig omtalats i någon av vår tids Malmötidningar:

"Bland klagomålen, varmed Försynen omhägnat detta samhälle, räkna vi med skäl den, att sedan minnes tider hava varit förskonade ifrån någon mera vidsträckt eldsvåda. En sådan har emellertid timat i går och som

M. 8167 : 168.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

brandredskapen tillstädeskomma. Det obetydliga vinddraget ovanförde dock flammor från de halmtäckta taken och antände husen även på andra sidan gatan, vilket genom rök och hetta gjorde det omöjligt att med sprutor intränga i det trånga mellanrummet, utan måste man genom nedrivande av plank och staket bana sig väg över bakomliggande trädgårdstomter för att anbringa brandredskapen på husen framför och sätta ett mål för eldens framhärjande, vilket ej lyckades.

Hela söder brinner sopades över allt på gatorna, man av huse sprang ut och många rusade ikull varandra. På brandplatsen syntes kvinnor och barn springa gråtande och jämrande om varandra och villervallan kan ej beskrivas. Men det mest förskräckande är, att tvenne människor, drängen Anders Eriksson och en 13-årig gosse, blivit omebrända, den förre kvävd av rök under pågående bärgning.

34 familjer med tillsammans 138 personer av olika åldrar voro hemlösa.

Den hastighet, varmed elden framfor, förorsakade att de brandskadade blevo blottade på allt. Därför måste både den allmänna och enskilda välgörenheten anlitas. Till avhjälpande av behovet för dagen ha 50 personer hänvisats att bespisas vid fattigvårdens kokinrättning.

Detta är den största eldsvåda, som hittills inträffat här i staden. Genom

M. 8167 :169.
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

den brand, som uppkom natten till den 3 november 1896 i samma förstad, lades visserligen en del hus i aska och 9 familjer med tillsammans 36 personer blevo husvilla, men nu är antalet vida större. Då klädesfabriken Concordia nedbrann natten till den 30 januari 1898, förstördes visserligen flera vävstolar, spinn- och kardmaskiner samt ett stampverk och 100 arbetare berövades sin dagliga utkomst, men branden i går förstörde en mängd fast och lös egendom samt ryckte därjämte dagliga livsuppehället från flerdubbelt antal personer.

Vi kunna icke nog vädja oss – fortsätter den citerade tidningen – åt tanken på den ihärdighet och oförtrutenhet, varmed alla medborgare, utan avseende på stånd eller villkor, arbetade för faran avvärjande, för utan vilkas ädla ansträngningar det är svårt att göra sig en föreställning om olyckans gräns. Prov av mod och rådighet för räddning av såväl liv som egendom voro flerfaldiga och icke inskränkte sig allenast till stadens egna invånare, utan även av här tillfälligtvis vistande främlingar."

E. R. H.

M. 8167:170.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Från det gamla, glada Malmö.

När Florateatern i Kungsparken stängdes. Nya varietélagen trädde i kraft den 1 oktober 1896.

Det var sorg i alla varieté-habitnéers hjärtan i vårt dygdiga Sverige onsdagen den 30 september år 1896. Ty då var varietéernas, nota bene de med spritservering förenade varietéernas sista dag. Den 1 oktober trädde den nya lagen om dessa "konsttempel" i kraft - och Sveriges blev räddat!

Naturligtvis var det till yttersta trängsel fullt på onsdagaftonen, då Malmö enda varietélokal - Florateatern i Kungsparken - hade sin sista föreställning. Alla moraliska människor voro där. Både gamla och unga och fattiga och rika, de unga grillfjunarna m. fl. voro till städes. Genytligt och genytlig glädje hörde alltid hemma i Florateatern. De gamla stofilerna, som vandrat från den ena klarheten till

2.

M. 8167:171.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

den andra, de, som mindes "harpluftarna" på gamla "Stockholm" i Baltzargatan, "Davidshall" och i "Gustaf Adolfs trädgård" vid Stortorget och som glädde sig över att hädanefter skulle allt bli så städat och hyggligt, om det än icke var så förbält roligt, alla voro där med "gumma, barn och blomma". Och vem ville väl försumma ett sådant historiskt äpublick, en sådan vripande akt?

Var det sorg i Flora~~teatern~~ salongen, så var det i alla fall en sorg i rosenrött. Det gick glatt till och man såg ingen, nej ingen enda, som höll sig till den utmärkta dryck, som kallas "saft och vatten", ty den hade ingen prantid på varietén, fast den var förordad av riksdagsfarbröderna i Första kammaren. Det hade nog tagit död på varietén, vilket nog också var meningen med den nya varietélagen, vars uppkovsman var statsrådet Wersäll.

"Säg mig en prijd, som varar beständigt?" yttrade källarmästaren i Kungsparken och Floraalongen, då en av de äldre gästerna beklagade sig över att nödgas taga avsked ~~mit~~ med det glada Malmö.

O, vilket liv det var i Floateatern! Hovskapet Wahlgren - Sveriges

M. 8167:172.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

förnämsta duettistpar och varietéartister - hade väl aldrig tillju blats ett sådant bifall som den kvällen.

"Banda musicale" - ett italienskt musikkapell - spelade med en glöd som aldrig förut och publiken applåderade och hurrade. Och när Krulls orkester spelade upp, klappade icke allenast publiken, utan även det italienska kapellet reste sig upp och deltog i applåderna. Själ var jag med i "gratulationerna".

Flamen Ricca - en förtjusande varietédiva, som representerade den kvinnliga gracen - hyllades som en konstens stjärna på konstens himmel, som då förmörkades, och när hennes Ça va bien! Ça va bie-bien! tjöd från scenen, då jublade man vanlåtligt

Buketter med band i de svenska, de franska och de italienska färgerna slungades upp till henne och hon fick sjunga sång på sång och till sist en liten improviserad visa med refrängen:

Adieu la Suède charmante,
Charmante, charmante!
Adieu de tout mon Cœur!

4.

M. 8167:173.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

åtföljd av slängkyssar till publiken.

Kunde inte sådant röra en av varietén sedefördärvad publik? Nej jo! och därför måste Fröken Ricca in igen och sjunga - marseljäsen. Men när hon föll på knä och med blixtrande ögon och mot höjden uppräckta, sammanslutna händer sjöng hymnen till:

Liberté, liberté, chérie!

så tänkte man på vår egen kära varietéfrihet och de församlade applåderade som galningar, stampade, klingade med skedar i glas, assiettar och kaffekoppar. Riddersskapets blommor började dåna liksom bröder och de närvarande bildade en energisk refränghör. Ett frenetiskt viftande med vita standar, arrangerade av käppar, som försågs med vita servietter, näsdukar och program.

Men var fanns den anonyme beundraren, som till den förtjusande parisiskan sände följande:

Et je vais, ma charmante
t'emporter dans ma mante,
comme un enfant qui dort.

6.

M. 8167:174.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Dessbättre gav den anonyme sig ej tillkänna, ty om han funnits, skulle den mannen varit död innan nästa morgonvaknad blivit synlig.

Och så sjöng duettistparet Wahlgren igen och Krulls orkester spelade en slutmarsch (kanske en sorgmarsch). Och så var det slut.

Man höll på att riva ned Florateatern glasväggar, man hurrade så taket kunde falla i spillror och håren rara sig på statsrådet Wessälls huvud.

Men innan Florateatern för alltid stängdes, framträdde fru Wahlgren ännu, men ensam, och sjöng följande avskedskupplett:

Ett hjärtligt tack jag bringar Eder alla,
som lyssnat ha till våra visor små.
Vi frukta blott det bifall, som hörts skalla,
till överdrift ibland kan kunnat gå.
Men lika gott, när tonerna nu klinga
för tomma fraser, men ingen trät,
vi önska blott att Eder här få bringa
för sista gång ett hjärtligt tack. – Farväl!

6.

M. 8167:175.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

När allt var slut och de sista jubelropen förklingade i takt med slutmarschen – den återkalleligen sista – framträdde Flamen Picca samt hovskapet Wahlgren på scenen och mottogo publikens stormande hyllning, vilken parviskan besvarade med nya slängkyssar – de sista.

Men det blev ej slut ändå, fastän klockan slagit 1/2. Man samlades inne i Flvrasalongen och där utvecklades ännu en god stund ett vitt glatt liv. Publiken stoppade souvenirer i fickorna, sjöng, dansade med varandra huller om huller, hyrade för de uppträdande, för musiken och de båda kapellmästarna. Men sista hurraropen äpnades åt den vänsälle, av alla avhållne källarmästare Joh. Thörnqvist. Han stod vid Flvrateaterns dörr, något allvarsam, vinkande åt alla.

"God natt, mina damer och herrar! Nu är det slut med det gamla, glada Malmö!" sade han med något vemodig röst.

Sedan hurkade ~~[illegible]~~ var och en till sitt hem. Men säkert är, att ensar, innan han eller hon sovnade, lärde många vackra "böner" av statsrådet Wersäll, varietéuppsarens fader.

Ebb. R. H.

M. 8167: 176.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

"Senaste myth", men ändå gammalt.

Härmed äfverlägne 2 1/2 sidor.

Tillsammans tror jag det utgöra 185 sidor, hauke flera. Hvem många olika bidrag är inner jag mig dåremot icke.

Från det gamla Malmö.

av G. R. H.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

M. 8167:177.

Smittkoppor i Malmö år 1837.

Följande läses i Malmö nya Allehanda för den 7 juni 1837:

"Enär temligen allmänt smittkopporna grassera här i staden, synes det vara lämpligt, att mot denna sjukdom begagna

Tjär-vatten,

Det beredes av 3 kvarter god tjära och 3 stop rent vatten, vilket väl omröres med en träspade i 3 à 4 minuter. När kärlet sedan stått i 48 timmar och tjäran hunnit sjunka, avhälles det klara vattnet på buteljer för att brukas. Av detta klara tjär-vatten tager en fullvuxet person afton och morgon ett stort brännvins- eller vinglas fullt, men barn efter olika ålder från 1 till 3 matskedar åt gången. Det goda vittnesbörd, som den ålderstyrde Medicinalrådet Rosenstein lämnat detta medel och dess lätta beredning utan betydlig kostnad, tyckes inbjuda användandet före och i början av smittkopporna inträdande.

Apotekare-Societeten.

E.R.H.

M. 8167: 178.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Anslag i försäljningsställen
och på näringsställen

angående fastställda ~~priser~~ maximipriser och kvalité på kött och fläsk, vilket under nu rådande ransoneringsförhållanden påbjudes, är ingen nyhet för Malmö. Redan år 1837 tillämpades denna åtgärd på grund av föregående års dåliga skörderesultat. Följande kungörelse utfärdades:

"Fastställd taxa m. m.
vid försäljning av kött och fläsk.

Mina vederbörande åliggar, icke allenast att noga efterleva denna taxa, till undgående av det i lag och författningar för överträdelse stadgade ansvar, utan ock, att vid En Rdr och 32 sk. vite hava denna taxa uppsprickad i näringsrum och försäljningsställen. Gällande detta i vad avser olika kvaliteer, prima och sekunda.

Malmö Rådhus den 30 dec. 1837

Borgmästare och Råd."

E. R. H.

M. 8167 : 179.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

En rättrådig och hjälpsam Malmöborgare.

Navigationsskolans förste donator.

Bland de gamla borgarna i Malmö intog handlanden Mathias Fleusburg det förnämsta hedersrummet. Hans handelstaktik var öppen och ärlig och hans hjälpsamhet stor. Han var många hjälpare, såväl mot enskilda som institutioner av olika slag. Av de mindre bemedlade i staden - dessa voro många - var han de fattiges vän. Flera gånger årligen överlämnade han stora penningbelopp till fattigvården, speciellt vid de olika årshögtiderna. Han tillhörde icke smugglarnas krets. Det höll han sig alltför mycket förnäm till för att vilja låna sig åt det hållet.

De många förbindelser han hade med utländska handelshus, gjorde att han särskilt intresserade sig för sjöfarten och sjöfolket. På sommaren 1838 - en familjär högtidsdag - överlämnade Herr Fleusburg till Magistraten i Malmö ett belopp av Ettusen Rdr B:co, vilket skulle utgöra grundfonden till en blivande navigationsskola.

Om denna donation skrev Malmö nya Allehanda följande:

2./

M. 8167: 180.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

"Bland välgörare här i staden har handelsman Mathias Flensburg ofta framträtt såsom den förnämste och frikostigaste. Senast under gårdagen över lämnade han såsom donation Ett tusen Rdr B:co till grundfond för en blivande Navigationsskola. Skulle denna skola ej komma till stånd inom 3 år, skall belopp et tillfalla Sjömanshus-direktionen - heter det i bestämmelserna - att av den användas till understöd åt behövande sjömän eller deras efterlämnade änkor och barn".

"Mathias Flensburg - porträtter samma tidning - är känd för sitt ädla sätt för sådana inom Malmö stad varande invånare, vilka haft att tacka den anskilda välgörenheten för både sin uppkomst och sitt fortfarande bestånd."

När 3 år voro förgångna, kunde Navigationsskolan icke komma till stånd, varför donationen tillföll direktionen för Malmö Sjömanshus. Men 1 månad därefter donerade herr Flensburg 3.000 Rdr B:co till uppförande av en Navigationsskola snarast möjligt.

Detta blev den första gåvan till den blivande Navigationsskolans grundfond.

E. R. H.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

M. 8167 : 181.

Folkmängden i Malmö för 100 år sedan.

Vid årsskiftet 1841-1842 hade Malmö stad en folkmängd på 10,662, därav mankön 5,649 och kvinnkön 5,013, vilket således utvisade ett överskott på manliga med 636 personer. Detta överskott berodde på tillskott från Garnisons-, Slotts- och Hospitalsförsamlingarna, då däremot de båda stadsförsamlingarna S:t Petri och Caroli hade ett överskott av 498 kvinnliga.

E. R. H.

M. 8167 : 182.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Skarprättare - skorsteusfejare.

Från 1600-talets Malmö.

Föga troligt, men dock sanning! Dessa kombinerade sysslor förskriva sig från 1600-talets Malmö. Det var år 1674, som en "mästerman" vid namn Daniel Jönsson tillträdde befattningarna skarprättare och svtare i Malmö. Dåvarande landshövdingen Magnus Durel i Kristianstad, med vilken "mästermannen" tidigare haft att göra, skrev den 8 april 1674 till borgmästare och råd i Malmö och förordade Daniel Jönsson till dessa båda befattningar i staden. Det lyckades. Visserligen medgav landshövdingen, att "mästerman" Daniel icke var något Guds ~~barn~~ bästa barn, men "han vill sanntidigt framhålla, att Daniel nu bättrat sig, och sedan han sluppit ur fängelset, hade han levt ett fromt och stilla liv, så ingen kunde tänka vara bättre", skrev landshövdingen i sin rekommendation.

Redan 5 dagar efter den nämnda skrivelsens datering behandlades frågan om platsernas tillsättande. Till innehavare härav antog Malmö borgmästare och råd, utan någon tvekan, den nämnde "mästermannen" Daniel Jönsson. Detta var den 13 april 1674.

"Mästermannen" Daniel var en välbestäld skarprättare och svtare i dåvarande guvernementets största stad. Hade han varit mån om sin framtid, så hade han här skött sig väl, men det kan man inte säga att han gjorde.

I ett rådstuguprotokoll ett par år senare, klagas det över skarprättaren svtaren, "som man inte längre kan vara betjänt av", heter det i inlagan till rådhusrätten. Och då det i Halmstad gick en ledig, till platsen svara

M. 8167 : 183.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

lämplig person, ville man söka få honom att sköta befattningarna i d
försumliges ställe. Huruvida detta lyckades, är icke känt, då det i off
icella handlingar från de åren icke påträffats någon anlydan om. I
ske man fick till slut ändå nöja sig med "mästerman Daniel", h
oskicklig denne än var. Det var ju också krigstider då, varför myndi
heterna nog hade viktigare, än dessa båda befattningar, att tänka på.

Emellertid följa åter några dunkla år i Daniels levnadshistoria, u
der vilka han synes ha varit på olika platser. Men 1679 finna vi han
åter i färd med att söka annan liknande befattning, nämligen i Lan
krona. Icke heller denna gång vände han sig direkt till stadsmyndig
heterna, utan uppvaktade först dåvarande fältmarskalken Rutger v
Ascheberg med sin anhållan, och det med den framgången, att denne d
8 november 1679 förordnade honom vara innehavare av de båda bef
ningarna i Landskrona. Men man ville ändå först rådgöra med gene
guvernör Gyllenstierna, som just då tillträtt guvernementet. Detta änd
emellertid icke utgången, och den 19 januari 1680 kallades "mästerman Da
niel" inför rådet. Magistraten utfärdade samma dag den resolution
att "mästerman Daniel Jönsson skulle vara konserverad vid sina platser, so
generalguvernörens nåd förmåles".

Ungefär vid samma tid, som Daniel Jönsson fick befattningarna
Landskrona, begynner han sig också såsom innehavare av sina gamla
platser i Malmö, vilkea ~~platts~~ han förmodligen aldrig på allvar lämn
Åtminstone hade han den i juni 1680. Ehuru han i Landskrona synes
ha fått allt vad han önskade, så flyttade han likväl strax tillbaka till
Malmö, där han avled 1687 den 13 maj.

×

Förordningen för skarprättaren-sotaren innehöll även en taxa, efter

3.

M. 8167 : 184.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

vilken han hade att utbråva sin betalning. Den var av följande lydelse:

Av varje eldstad i staden, som dagligen brukas, erlägges för sotning årligen 2 öre silvermynt.

Av varje hel gård på landet under samma period 2 öre silvermynt.

För kåkstrykning 2 daler silvermynt.

För att sota en stor skorsten av två lofts höjd 10 öre silvermynt.

Dito en mindre av en lofts höjd 6 öre silvermynt.

När hemligheter (bekvämlighetsinrättning) behöva rensas, skall därå s tas ett visst pris, och det är ej tillåtet att stegra detsamma.

Förutom detta hade han även part bön.

E. R. H.